

JEANNE SIAUD-FACCHIN
Üstün Zekâlı Çocuğa Yardım

JEANNE SIAUD-FACCHIN 1957 yılında Avignon'da doğdu. Paris X Nanterre Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nde doktora eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli hastanelerde çalışarak çocuk ve ergen psikolojisi alanında uzmanlaştı. 2003'te öğrenme bozukluklarını tedavi amacıyla, daha sonra Fransa'nın pek çok şehrinde şubeleri açılan Cogito'Z adlı terapi merkezini kurdu. Okulda karşılaşılan zorluklar, zekâ, başarı, meditasyon konularında eserler yayımlayan yazarın *Üstün Zekâlı Çocuğa Yardım* kitabı alanında referans olarak kabul ediliyor.

L'Enfant surdoué: L'aider à grandir, l'aider à réussir

© 2002-2008 Éditions Odile Jacob

İletişim Yayınları 2576 • Psykhe 25

ISBN-13: 978-975-05-2320-5

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2018, İstanbul

DIZI EDITÖRÜ Bahar Siber

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Bahri Özcan

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3

Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JEANNE SIAUD-FACCHIN

Üstün Zekâlı Çocuğa Yardım

Okulda ve Hayatta
Başarılı Olması İçin Ne Yapmalı?

L'Enfant surdoué

L'aider à grandir, l'aider à réussir

ÇEVİREN

Z. Canan Özatalay

*Her çeřit Zebra'ya...
Bana bir Őeyler 6đretmiŐ, yardımcı olmuŐ,
eşlik etmiŐ ve destek olmuŐ herkese,
onlar kendilerini bilirler.*

İÇİNDEKİLER

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ	9
GİRİŞ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
TANIM MESELESİ	17
İKİNCİ BÖLÜM	
ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUĞUN KİŞİLİĞİ	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUĞUN DÜŞÜNME TARZI	65
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUK VE OKUL	101
BEŞİNCİ BÖLÜM	
GÜNDELİK HAYATTA ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUK	163
ALTINCI BÖLÜM	
ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUĞU AYIRT ETMEMİZE YARAYAN İŞARETLER	183
YEDİNCİ BÖLÜM	
PSİKOLOJİK DEĞERLENDİRME	193

SEKİZİNCİ BÖLÜM	
NE DEMEK GEREKİR?	209
DOKUZUNCU BÖLÜM	
ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKTA GÖRÜLEBİLEN PSİKOLOJİK BOZUKLUKLAR	217
EK	
PSİKOLOJİK TESTLER HAKKINDA DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN	247
KAYNAKÇA	269

YENİ BASKIYA ÖNSÖZ

Kitabın yeni baskısına gerçekten sevindim. Bu kitap çok sıcak ve coşkulu bir şekilde karşılandı. Ümit ettiğim gibi, ebeveynlerin küçük “zebra”larını daha fazla anlamasını ve onlara eşlik etmesini, eğitimcilerin bu değişik ve ilginç öğrencileri daha iyi ayırt etmesini, uzmanların tanılarını zenginleştirmesini, hatta kimilerinin, bu çocuk ve ergenlerin son derece kendine has özelliklerini keşfetmesini sağladı. Genel olarak zihniyetler azıcık değişti. Bu çocuklar daha çok tanındı, daha çok anlaşıldı, daha çok kabul edildi. Kuşkusuz kat edilecek daha çok yol var ama biraz biraz ilerleniyor. Fransız Milli Eğitim Bakanlığı’nın Aralık 2009’da *Resmî Gazete*’de yayınlanan bir tebliği, tüm eğitim kurumlarının dikkatini sınıflarda bu tür çocukların varlığına ve okul müfredatlarını onların ihtiyaçlarına uydurma gerekliliğine çekti. Özellikle de hızlandırılmış eğitim gerekli olduğunda. Bunun her zaman sonuç vermediği doğru ama elde resmî bir metnin olması, pedagoğlarla konuyu tartışmak gerektiğinde daha etkili oluyor. Medya da çalışmamıza destek oldu: Bu çocuklarla ilgili pek çok yayım, röportaj ve makaleye yer veril-

di. Bu iş her zaman kuralına uygun yapılmadı, bazen sansasyon uyandırmak istendi ama hiç kuşkusuz ebeveynlerin üstün zekâlı çocukları hakkında konuşmak konusunda artık ek bir zorluk yaşamamasını sağladı. Bugün muhatapların büyük bir kısmı artık bu çocuk profilini tanıyor ve kendilerine yönelik tepkilerin şiddeti azaldı. Tümünden ortadan kalkmadı, doğru ama gerçekten durum daha iyi. Bardağın dolu tarafına bakalım...

Son olarak, ilk kez bu kitapta kullanmış olduğum “zebra” terimi daha sonra pek çok yerde kullanıldı! Büyük sürpriz! Hepsi de yan anlamlar içeren çeşitli adlandırmalar (üstün zekâlı, erken gelişmiş, zihinsel olarak erken gelişmiş, hatta halen en çok kullanılan terim olan ama çocuğun elindekini mutlaka kullanması gerektiğini zımnen ifade eden yüksek potansiyelli... Fazladan aşırı bir psikolojik yük değil midir bu?) meselesinden kurtulmak için bu çocukları üzerinde fazla düşünmeden böyle adlandırmıştım. Bugün çok sayıda blog, tartışma forumu, okul, ebeveyn, öğretmen, uzman... küçük ve büyük üstün zekâlıları nitelemek için açık bir şekilde “zebra”lardan bahsediyor. Bazen anlam kaymaları oluyor ama başlangıçtaki anlamdan hafifçe uzaklaşma popülerleşmeye özgü bir şey değil midir zaten? Dolayısıyla bu önsözde, benim adlandırdığım şekliyle “zebra”nın, gerek zihinsel gerek duygusal bakımdan bu kitapta betimlemiş olduğum kişilere denk düştüğünü ve tüm aşırı duyarlı kişiler, “sağ beyinliler”, özel çocuklar için kullanılmayacağını hatırlatayım.

Bu baskıyla ilgili son bir söz: Bu yapıtı ve özellikle de artık kullanılmayan psikolojik testlerle ilgili bölümü güncellememe imkân veren Odile Jacob’a içtenlikle teşekkür ederim! Gözden geçirilmiş bu kitap sizin için! Kalpten bağlı olduğum, kendileri için tutkuyla, coşkuyla, yaratıcılıkla mücadeleye ettiğim ve çırpındığım, yaşadıkları güçlükler, kimi

zaman da acılar karşısında öfkelenmişim ama ışıklı kişilikleri hep orada duran tüm bu çocuk ve ergenlerle ilgili paylaşımlarımızı ve fikir alışverişimizi sürdürmek benim açımdan çok büyük bir zevk.

Bu amaçla, yakın zamanda, okulda karşılaşılan güçlüklerin tanısı ve tedavisinde uzmanlaşmış Cogito'Z ile Zebra Surdoué [Üstün Zekâlı Zebra] Derneği'ni kurdum. Hedef hep aynı: Mutlu ve kendini gerçekleştiren yetişkinler olabilmeleri için bu çocukların ve ergenlerin ihtiyaçlarını olabildiğince karşılamak!

GİRİŞ

- Hanımefendi, üstün zekâlı olmaktan kurtulmak isterdim.
- Ne demek istediğini açıklar mısın?
- Diyorum ki artık üstün zekâlı olmak istemiyorum, bu benim canımı sıkıyor.
- Canını sıkın nedir?
- Herkes gibi olmak istiyorum, farklı olmak istemiyorum!

– Ludovic, 7,5 yaşında

Üstün zekâlı olmak, farklı bir sistem içinde düşünmek ve özel bir zekâ biçimine sahip olmak demektir. Ayrıca kişiliğe damgasını vuran aşırı bir hassasiyet ve duygusallıkla büyümek demektir. Muğlak terminolojiye rağmen o, “fazlası” olan bir çocuk ya da her şeye sahip bir deha değildir. Mitlerin hayatı zordur!

Bugün üstün zekâlılardan giderek daha fazla bahsediliyor. İlgi çektikleri kadar rahatsız da eden bu farklı çocuklarla ilgili bir makale ya da program yayınlanmadan geçen tek bir ay yok.

Eskiye nazaran sayıları daha fazla olmayan ama daha çok fark edilen üstün zekâlılar, Fransa’da nüfusun % 2,1’ini, yani okul yaşındaki çocukların yaklaşık 450.000’ini temsil ediyor.

Bununla birlikte medyatikleşmelerine, çocuklarının okulda yaşadığı güçlükler ve psikolojik zorluklar karşısında çaresiz kalan ebeveynlerin taleplerine rağmen, üstün zekâlılar psikologlar, eğitimciler, araştırmacılar tarafından pek iyi tanınmıyorlar. Eğitim sisteminde okulun, farklılığı içinde her öğrenciyle ilgilenmesi gerektiğini belirten yasa maddelerine rağmen, eğitimcilere henüz hiçbir özel eğitim verilmedi ve okullar, bu çok farklı çocukları yönetme ve başarılı olmalarını sağlamada yetersiz kaldıklarını itiraf ediyorlar.

O halde, diğerleri gibi olmayan bu çocuklar kimdir? Ne hissederler? Farklılıklarını nasıl yaşarlar? Üstün zekâlıların çoğu, tıpkı “üstün zekâlı olmaktan kurtulmak” isteyen küçük Ludovic gibi, diğer çocukların yanı sıra yetişkinlerin de saldırıları nedeniyle büyük acı duyuyor. Farklılık rahatsız ediyor ve korkutuyor. Reddetme, en ani tepki olmayı sürdürüyor. Kimliği kabul edilmez ve saldırıya uğrarken, insan nasıl yaşayabilir ve büyüyebilir? Nasıl istikrarlı bir kimlik inşa edebilir? Neden bunca kişi büyük bir narsistik acıyla yaşıyor?

Niçin onca üstün zekâlı çocuk okulda başarısız oluyor? Tanı konulmuş öğrencilerin % 45’inin sınıfta kalması ve % 20’sinin liseyi bitirememesi nasıl açıklanabilir? Zekânın ve yeteneğin bu şekilde ziyan edilmesi kabul edilebilir mi?

Bu kitabın üç hedefi vardır:

- Halen mevcut olan bilimsel ve klinik bilgileri sunmak.
- Üstün yetenekli çocuğun zihinsel işleyiş ve duygulanım özelliklerine olabildiğince eksiksiz bir şekilde ışık tutmak. Farklılığı açıklamak.
- Ebeveynlerin yanı sıra, bu çocuklarla yüz yüze gelen kişilere (eğitimciler, psikologlar, doktorlar...) onlara daha fazla yardım ve eşlik edebilmeleri için bu çocukları daha iyi anlamalarına yardımcı olmak.

Herkesçe ulařılabilir bir araç olması dűřünűlen bu kitabın, bu çocuklar hakkındaki bilgimizi zenginleřtirmek, onlara hayatta bařarılı olma řansını vermek için en uygun yollar űzerine dűřűnmek ve deneyimlerimizi paylařmak amacıyla buluřmak ve gűrűř alıřveriřinde bulunmak için bir vesile olmasını da diliyorum.

Bu çalıřmada űzerinde durulan birçok noktanın kuřkusuz tűm çocukları ilgilendirdiđinin altını çizmek isterim. Ne var ki, űstűn zekalı çocuklar için hepsi daha řiddetlidir ve genellikle ciddi bir boyut alır.